

Z ozirom na zgoraj navedeno in ker A. A. ne zadeva krivda, ker ni užival stanovanja v navedenem času oziroma ker ga ni v celoti užival, je treba osporeno rešitev razveljaviti in vrniti ves predmet kraljevski banski upravi v Ljubljani, da ga v zvezi s ocnico za izplačilo celokupne stanarine A. A. od 1. marca 1936. leta do mesca septembra 1936. leta in delno od septembra 1936 do mesca, ko je bil razrešen učiteljske službe v D. Za izplačilo stanarine od 1. marca 1936 do 31. marca 1937 naj se A. A. obrne na pristojno upravno občino.

Navedba kraljevske banske uprave v Ljubljani v aktu IV, št. 7074/8 od 28. maja 1940, da A. A. za čas svojega službovanja v D. ni preselil svoje družine in zaradi tega nima pravice za čas službovanja v D. do družinskega stanovanja, se zavrne, ker ni z no-

benim predpisom določeno, da mora uslužbenec preseliti družino v kraj službovanja, da bi s tem dosegel pravico do družinskega stanovanja oziroma stanarine.

Iz navedenega in na osnovi §§ 122. in 123. zakona o občem upravnem postopku

rešujem:

da se razveljavi rešitev kr. banske uprave v Ljubljani IV, št. 7074 z dne 1. maja 1940, s katero so bile zavrnjene navedene predstavitke A. A., učitelja v B., s katerimi je prosil, da se mu dodeli predpisano stanovanje oziroma stanarina in da se ves predmet vrne kr. banski upravi v Ljubljani, da bo mogla postopati po pripombah v referatu te rešitve.

O tem je obvestiti kr. bansko upravo v Ljubljani kakor tudi imenovanega A. A.

30. X. 1940. leta — Beograd.

Zveza učiteljskih organizacij kraljevine Jugoslavije

(Še o „zmotah“)

Tovariš Lojze Hreščak iznaša nekaj svojih misli o ustanovitvi »Zveze učiteljskih organizacij kraljevine Jugoslavije« in odgovarja v 18. številki »Učiteljskega tovariša« na moj članek objavljen v Učiteljskem tovarišu dne 5. decembra 1940. l.

Predvsem je potrebno točno predočiti, da imamo v bodočnosti rešiti problem »Zveze učiteljskih organizacij kraljevine Jugoslavije«, v kateri zvezi bi bile zastopane vse učiteljske organizacije, ki bi se zedinile na skupni program, dočim se sedaj brezkompromisno forsira zveza med JUU in SHUD. Če bi se bilo postavilo na banjalški skupščini vprašanje zveze, sem prepričan, da bi se to vprašanje vse drugače sprejelo in reševalo ter bi večina gotovo že tedaj dala načelni pristanek. Sklepajoč po poznejših dogodkih, da se pozneje, v banovini Hrvatski ni postavljalo vprašanja reorganizacije, temveč likvidacije JUU, je skoraj jasno, zakaj se ni hotelo v Banjaluki postaviti vprašanje Zveze — in da to ni bilo slučajno. Zato smatram, da je tudi danes lažje reševati vprašanje »Zveze učiteljskih organizacij kraljevine Jugoslavije« in reorganizacije JUU, kakor pa »brezkompromisno« ustvarjati zvezo med JUU in SHUD. Ne bom ponavljal razlogov, ki sem jih navedel na seji glavnega odbora in deloma v Učiteljskem tovarišu. Tovariš Hreščak je zapadel v usodno zmoto nepoznavanja razmer in na tej zmoti gradi svoje predpostavke in hipoteze, zato pa zapada v logična nasprotja in gradi na — dvomih ter se zadovoljuje z vsako rešitvijo, samo da napravimo poskus...

Za svoj račun lahko vsakdo dela poskuse, resno vodstvo organizacije se pa mora izogibati poskusom na račun organizacije. Poslednji dogodki v samem SHUD so nam le potrdili, da bi bilo pogrešno forsiranje in bi to dovedlo edino do razbijanja sedanjega homogenega dela, predvsem JUU. Vsa strujanja v banovini Hrvatski niti niso prišla do polnega izraza, sodeč po poročilih, ki jih prejema centrala JUU.

Na drugi strani ni anahronizem samo v učiteljskih vrstah in v učiteljski organizaciji, temveč vlada anahronizem tudi v vprašanju naše notranje državne ureditve. Zato, dokler se ne uredi to vprašanje, bodo vladale težkocne in spori za ureditev naše stanovske zveze. Lahko je rešiti vprašanje za Slovenijo kakor tudi za banovino Hrvatsko, teže za srbski del, kjer ni vprašanje samo komplicirano, temveč v mešanih krajih tudi zelo delikatno — in to vse dotle, dokler ne bo rešeno obče vprašanje državnopravne ureditve. S tega stališča bi se mogla sprejeti kot časna rešitev zveza med JUU in SHUD, če ne bi bilo drugih — globljih zaprek.

M. Nagajka:

Andraž Plahuta nima legitimacije

Napotil se je bil Andraž Plahuta v svet, naveličal se je že svojih hribov in življenje se zmeraj premika, zdaj gre v to, zdaj v drugo stran, si je dejal, morda bo prav mene doletelo, da bom našel pravo uro, ki je tako potrebna narodu in bom prvi sprevidel, kako gremo in kam. Napotil se je bil in ker že dolgo ni ogledoval sveta, je šel, kakor je bil vajen: z romarsko palico v rokah in poslednjo zagozdo kruha v malhi. Druga mi tako ni treba, je mislil, ljudje so dobrodušni, ponudili bodo lačnemu in žejnemu in zahvalili Boga, da so storili dobro delo. In kakor je šel, je kmalu stopil na belo cesto, ustavil se je na njej in si ogledoval na obe strani, bila je bela cesta, svetila se je v soncu in zdaj pa zdaj je švignil mimo avtomobil in rezko zatrobil.

»Glej no, presekali so dolino in še sanjalo se mi ni o tem!« je vzdihnil Andraž Plahuta.

Pa je zrasel od nekod orožnik, neprijazno je gledal in roka mu je segala po črnem zapisniku.

»Kdo ste in čemu tako opazujete to cesto?«

Andraž Plahuta je počasi snel stari klobuk in se odkril:

»Nič ne zamerite, gospod stražmojster, Andraž sem in Plahuta se pišem in sem učitelj v Globokem dolu, pet ur hoda za gozdovi. Trideset let je lep čas in sem prišel, da si ogledam svet. Trideset let, dolga doba: učil sem jih brati, pisati in računati, zdravil sem

jih in jim sejal, žel in tudi cepil sem jim drevje in napravil žage in prodal les. Zdaj je pa zmanjkalo otrok in tudi jaz sem postal že nadložen in odveč in grem, da pogledam svet. Tu je pa lepa cesta, do Globokega dola ni take in začudil sem se, da je šlo že toliko življenja mimo nas. In oprostite, nisem vedel, da je začuden proti postavam.«

»Andraž Plahuta,« je zamrmral orožnik, »že ime ni nič prida. Bog ve, s kakšnimi nameni prihajate v našo dolino? Vsake baže potepini nam ležejo na vrat. Ali imate kako legitimacijo?«

Andraž Plahuta se je potipal za žep in žalostno odkimal:

»Legitimacije pa nimam. Trideset let je dolga doba in naposled mi tudi tiste modre ni nihče več poslal. Ampak stopila bi kam v gozd: vsi oglarji me poznajo in vsi drvarji, precej bi vam povedali, da sem globokodolski učitelj in bi jim lahko verjeli. Ali bi pa stopila do fajmoštra, debeli dve uri od tod je, ni tako daleč in bi potem verjeli.«

»Če bi fajmošter Janez potrdil, no, seveda...«

Orožnik je še enkrat sumljivo pregledal Plahuto, nato mu je še naročil, naj hodi po cesti tiho in naj ne dela nikakih opazk, kar se tiče petja, je boljše, če ga opusti. In kadar gre mimo kak avto, naj lepo pozdravi. Potem je vtaknil črni zapisnik v žep in počasi odšel.

Andraž Plahuta je počakal, da se je orožnik izgubil za ovinkom, potem je nadaljeval pot. Sklenil je, da se ne bo nobeni stvari čudil, da bo hodil popolnoma ravnodušno in obenem previdno. Hodil je in hodil, z neba je pripekalo sonce, žgalo je zmeraj bolj in Andraž je čutil, da ga zmeraj bolj žejja. Oziroma se je po hišah in na vrhu klanca je stala

Marija Klofutarjeva:

Med „zaostalimi“ v otrokovem stoletju

(Nadaljevanje)

Vendar pa ima težnja po dominiranju tudi pri manj vrednih otrocih lahko svojo dobro plat, če se pojavlja pri delu, pri učenju, pri igri in pri treningu, ako ni tako potencirana, da bi šla že na račun njegove ali tovarišev slabosti in nemoči.

Naloga moralne vzgoje je, da na čim diskretniji način ovira razvoj negativnih lastnosti, dočim lahko dobre na manj diskreten način razvija in krepi. Ni lahka ta naloga in v šolah si je nismo pridobili, Srečni otroci, ki imajo za vzgojitelja rojenega pedagoga, a srečni so tudi tisti, ki imajo samozklesanega. Kdor pa teh darov nima, naj ne sili v »poboljševalnico« ali slični zavod, pa najsi bodo beneficije še tako zapeljive, da ne prehodi Kalvarije tiste vzgojiteljice, ki me je vsakih 14 dni obveščala, da so ji gojenke odpovedale pokorščino ter me prosila za pomoč. S sličnimi prošnjami so prihajale tudi njene gojenke, samo v drugem tonu, naj jih premeštim iz njenega oddelka. Pot do samovzgoje vodi le preko samokritike.

Da vzgojitelj spozna gojenčevo psihozo, mu je potrebno ostro opazovanje, pa tudi precej logičnih zaključkov, saj je pretvarjanje dekoracija vseh zavodskih gojencev. Dober kažipot je gojenčevo svobodno delo, to je akt, ko gojenec sledi naravnemu fiziološkemu nagonu, ki ga je najlažje opazovati pri igrah, na sprehodih in sploh v popolnoma prostem času, ki je v internatih potrebnejši kot kjerkoli.

Pristen ključek do gojenčeve duševne kamrice si pridobi vzgojitelj, če se v nerodni pubertetni dobi zanima za njegove zadeve. Da uspe tak »vlom« samo diskretno med štirimi očmi, menda ni treba poudarjati. Ti zaupni razgovori so edini mostiček do prijateljstva med vzgojiteljem in gojencem. Popolna svoboda je priporočljiva povsod tam, kjer se udeležuje delovni ali oblikovalni nagon ali se oblikuje svetovni nazor.

Eden najposrečenejših testov za merjenje domišljije teoretičnih in estetskih čustev je bila pred leti v zavodu prva pustna maske-rada. (Poznejše so bile posnemanje prve.) Gojenke so dobile na razpolago nekaj privatnih oblek, klobukov, čevljev, rjuh, platna in prediva. Kozmetične pripomočke so si omislile same iz rdečega papirja, oglja, paste za čevlje in krede.

Slika je bila nad vse pestra in zanimiva zlasti za mene, ki sem poznala preteklost, okolje in sedanjo psihozo vsake posamezne, pa so mi maske služile samo za dopolnitev diagnoze in prognoze.

Manjše, nežnejše deklice so hotele biti vse angelčki, cvetke in metaljčki. Potepuške so se prelevile v ciganke, prodajalke peska in vezilk, v beračice in ulične kričarje.

Pri ljubljani maska gojenk z »virgo intactae« je bila nevesta z belim pajčolanom, pa tudi razne delavke, n. pr. žanjice, perice, sobarice in kuharice.

»Izkušenejšee«, z več ali manj pisano preteklostjo so kot »kavalerije« posnemale kretanje in besede svojih bivših častilcev, »namigušee« so pokazale spretnost v osvajanju, častihlepne in oblastiteljne pa so v vlogah »milstovic« razkazovale nakit in inteligenco.

Najmračnejši tip vseh zavodskih gojenk je pri tem poskusu manifestiral v odurni maski bandita. Z razmršenimi lasmi, deformiranim licem in telesom, v ostudno raztrganih in umazanih cunjah je promenirala z gorjačo in sekuro. Tudi v svobodnem življenju se ni oddaljila od svojega ideala. V letošnjih počitnicah je med mojim dopustom obiskala zavod. Baje je bila tako odbijajočega obnašanja in umazana, da so celo najslabše gojenke bežale od nje, čeprav so jim sicer svobodne tovarišice najdražji gosti.

pa stari navadi bela krčma. Pospesil je korake in stopil vanjo.

Pozdravil je in takoj je pritekla brhka natakarcica. Vprašal je po vinu. Natakarcica mu je razložila, da ga imajo vseh vrst, toda postavbe so take in običaj, da ga prodajajo z vso previdnostjo. In ali ima legitimacijo?

»Legitimacijo?« je dejal v strahu Plahuta. »Šaj sem že gospodu stražmojstru povedal, kaj sem in kdo sem.«

»Pri nas je treba pokazati legitimacijo Društva prijateljev Janeza Vodopiveca, drugače ne morete dobiti pijače.«

Plahuta je žalosten odkimal, da doslej ni vedel za take legitimacije. Toda če je narodna potreba res taka in se ji ni mogoče izogniti, precej se bo vpisal v to društvo, da ne bo imel posla z orožniki in sodišči. Natakarcica je odkimala, da ne ve, kje vpišujejo, vsakdo, ki pride v krčmo, prinese legitimacijo že s seboj in zdaj se ji je prvič primerilo, da je prišel nekdo brez nje.

»Potem mi pa dajte kos kruha,« je rekel Plahuta. »Imel sem ga dober brtavs, pa pot je bila dolga in kmalu sem ga pospravil.«

Pa natakarcica je spet vprašala po legitimaciji.

»Ali je tudi tu treba legitimacije?«

»Da, legitimacije protidraginjskega odbora, da uživata kruh.«

»Seveda ga uživam.«

»Toda potrebna je legitimacija.«

Plahuta pa ni imel legitimacije. Nekaj časa je še čakal, potem je sprevidel, da mu nihče ne bo pomagal, vzdignil se je in se odpravil na dolgo pot, namenil se je bil prav v mesto. Tam je toliko tovarišev, ki poznajo življenje in so se mu pravočasno prilagodili, zapisani so v vseh potrebnih društvih in znajo ob vsaki priliki pokazati pravo legitimacijo. Dolga je bila pot, povsod se mu je kazalo, kako po-

No, poboljševalna vzgojevalnica je neke vrste prisilna delavnica. Prisilno delo in gojenčeva prosta volja se le malokdaj ujemata. Harmonija med svobodo in silo je težko izvedljiva in zahteva skrajno previdnost pri odredbah in ukazih.

Vzbuditi zanimanje za nekatere predmete je v zavodu precej težko. Večina gojenk stremi za nekim specializiranjem. »To se mi dopade, to pa ne« in so prepričane, da česar ni majo rade, tega tudi ne zmorejo. Vsekakor je v teh njihovih izjavah nekaj jedra, vendar je treba mnogo truda, da privolijo v delo, ki jim ne ugaja, ali ga pa celo vzbujajo. Ker so zelo malodušne, je največkrat ta maska apel za spremembo okolja, dela ali delovnega načina. Navadno obstoje pri prvi oviri, v šoli prav tako kot pri manuelnem delu ter se zapro v svoj stolp Kellerjevega »razmišljanja brez misli« ter tako zamolče še to, kar znajo. Če se vzgojitelju posreči odkriti pravi vzrok te resignacije — bolezen, puberteta, psihološka neobčutljivost, psihopatija itd., teče voz zopet po prejšnjem tiru, sicer pa je vsak trud zastoj in je bolje počakati vedrejšega razpoloženja.

Zavodske gojenke so več ali manj svoje glave. Z ukazi vzgojitelja svojevglavost samo potencira do trdovratnosti, svajajivosti, upornosti ali nadutosti. Blažji način — n. pr. danes je pa izredno ugodna priložnost za risanje krojev, ker smo včeraj videli nekaj novih modelov, za zgodovino, ker je radio v nacionalni uri predaval o... za delo na polju ali na vrtu, ker je krasno vreme in so bolgarski vrtarji že vsi na terenu — je mnogo bolj, kot ukazovalni »moramo«. Saj, ko se prepričamo, da je to, kar moramo delati dobro, koristno in ne pretežno, se »moramo« kaj hitro preobraziti v »hočem«. Seveda je to neopazna injekcija pri usmerjanju otrokove svobodne volje v zvezi z izbiranjem dela in poklica, uspeh pa je odvisen od vzgojiteljeve osebnosti in spretnosti. Pri vsaki gojenki ni mogoče doseči razveseljivih rezultatov, kot ni mogoče z vsemi gojenkami delati po principih samodelavnosti in aktivnosti. V takih primerih se moramo pač zadovoljiti samo s sodelovanjem, pa še to mora biti podprto s plastično nazorno injekcijo. Zato so v poboljševalno-vzgojevalnih zavodih dovoljene mere možno šolskega pouka.

Vzgojna in poboljševalna enciklopedija prodira v vsa področja pedagoškega znanja in njeno urejevanje zahteva maksimum duševnih naporov, močan in razvit čut odgovornosti ter duševno disciplino, saj je vzgojna umetnost izpit duševnih sposobnosti individuala in naroda ter ogledalo njegove kulture.

H krepljenju volje in k razvijanju etičnih čustev vodi gojenko samo vedro razpoloženje in veselje. Če v uvodu sem poudarjala, kakšen duh naj bi vladal v vsakem zavodu.

Simpatičen lik notranjega ustroja poboljševalne ustanove sem gledala v filmu: »Zavtor brez rešetk«, ki mi je v težkih urah dal mnogo utehne z zavestjo, da so moje metode sprejemljive. »Tko pjeva, zlo ne misli.« Pesem, veselje, smeh, zaupanje in dobra volja, od časa do časa malo priboljška v hrani, malo primerne dekoracije na obleki (pri deklicah lahko tudi pisan trakec v lase), povsod odkritosrčnost in lep vzgled, red na zunaj in v sebi, korakajoč vzporedno z dobrim, nevsiljivim nadzorstvom, v večini primerih premagajo ali vsaj zmanjšajo pogoje za laž, lahko-miselnost, surovost, sebičnost, hudobijo, impulzivnost volje in podobne »vrline« iz kolekcije gojenčevih kiminalnih nagljenj.

Mladost se hoče in mora smejeti. Evocirajoč svojo zgodnjo mladost, pripoveduje Apton Sinclair, kako so se on in njegovi to-

trebne so legitimacije, stopil je v trgovino in vprašal za čevlje, pa ni imel legitimacije Društva za zaščito popotnikov, hotel si je kupiti robec, pa mu je manjkala legitimacija oblačilnega društva. In ko je prišel v mesto, napotil se je koj k najstarejšemu tovarišu. Našel ga je v zakotni gostilni, sedel je za samotno mizo in počasi srebal čašo brizganca, počasi in previdno, ko da pije najhujšo pijačo.

»Torej si že prišel,« je dejal tovariš.

»Dolgo te že nisem videl.«

»Dolgo,« je pojasnjeval Plahuta, »zdaj so se pa časi tako spremenili, da nisem več sodoben in se moram nekoliko ogledati, kakšno je življenje. Zdi se mi, da sem nekoliko zamudil, pozabil sem se o pravem času vpisati v vse te različne bratovščine, ki jim niti imena ne vem, pa me zdaj na vsakem oglu preganjajo.«

»To niso nikake bratovščine,« je pojasnil tovariš resno, »to so danes še edino mogoča sredstva, da človek nekako živi. To je red. Mi smo se vsemu temu že tako privadili, da ne bi mogli več živeti brez takega reda. Da, prav res. Le taki ljudje iz gozdov, kakor si ti, morejo še tako omalovaževati ves ta napredek.«

»Morda je pa to res napredek,« je pohlevno dejal Plahuta.

»Kaj bi pa prav za prav rad?« je dejal tovariš. »Katero legitimacijo ti je potrebna?«

»Legitimacije?« je pomislil Andraž. »Prav za prav ne vem. Nimam namreč še nobene.«

»Tak še nobene!« je pomilovalno dejal tovariš.

»Nobene. Rad bi dobil katero za kruh in pijačo.«

»Te ima v evidenci boter Jernej, moral bi se obrniti nanj. Moral bi se tudi zapisati v njegovo društvo.«

